

Policy mot mutor och bestickning för anställda och förtroendevalda

---

Antagen av kommunfullmäktige 2009-01-14, § 12

Gäller från
2009-01-15

Tjänstemän, politiker och uppdragstagare i en kommun utsätts för påverkan av andra och utsätter andra människor för påverkan av olika slag. Sådana kontakter människor emellan är nödvändiga inslag i en demokrati. Ur demokratisk synpunkt är det emellertid viktigt att en sådan process går formellt riktigt till och att det finns gränser för hur denna påverkan får se ut.

Därför finns regler som skall förhindra en olaglig påverkan. För Svedala kommuns anställda och förtroendevalda är det en självklarhet att följa gällande regler och undvika att handla felaktigt när man erbjuds en förmån som kan vara otillåten.

Denna policy påminner om hur viktigt det är att vara försiktig med att ta emot gåvor och andra förmåner.

Brotten muta och bestickning

Det är alltid trevligt att få förmåner och det kan också vara uppskattat att uppträda generöst. Men se upp! Måltider, gåvor, resor, rabatter m m kan lätt betyda att mottagaren gör sig skyldig till mutbrott och givaren till bestickning.

Arbetstagare, uppdragstagare eller förtroendevald som tar emot, låter åt sig utlova eller begär muta i form av ersättning eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning, döms för *mutbrott*. *Bestickning* föreligger om någon lämnar, utlovar eller erbjuder en muta eller annan otillbörlig belöning till en arbets- eller uppdragstagare för dennes tjänsteutövning.

Det som kännetecknar korruptionsbrott är att det finns risk för otillbörlig påverkan av den som handlingen riktar sig till och att påverkan sker på hans eller hennes tjänsteutövning.

I brottsbalken (BrB) finns korruptionsbrotten *mutbrott* (BrB 20 kap 2 §), som man gör sig skyldig till vid tagande av muta, och *bestickning* (BrB 17 kap 7 §), vilket är brottet vid givande av muta. Reglerna är desamma för det privata näringslivet som för offentlig verksamhet, med skillnad att brotten för den offentliga verksamheten står under allmänt åtal. En åklagare är således skyldig att väcka åtal om misstankar om mutbrott eller bestickning kommer till dennes kännedom.

Den som är anställd, uppdragstagare i kommunen eller dess bolag, eller förtroendevald kan dömas för mut- eller bestickningsbrott. Det innebär att reglerna gäller för såväl miljöinspektörer, lärare, vårdare, socialsekreterare som styrelseledamöter i kommunala bolag, nämndemän, kommunfullmäktigeledamöter m fl. Det är viktigt att observera att anställda som ägnar sig åt myndighetsutövning (tillståndsgivning, inspektion m m) samt t ex upphandlare är särskilt integritetskänsliga.

Straffet/påföljden för mutbrott och bestickning är böter eller fängelse i högst två år (vid grovt mutbrott är påföljden fängelse i högst sex år). Dessutom kan den dömda eventuellt avskedas från sin anställning och eventuellt dömas att betala skadestånd.

Vad gör en förmån otillbörlig?

Vad som medför risk för en *otillbörlig påverkan* av mottagaren i hans tjänsteutövning beror på omständigheterna i det särskilda fallet. Sådant som vägs in är mottagarens tjänsteställning och påverkbarhet, förmånens värde och dess beskaffenhet. Klart otillbörligt är att ge och ta emot en förmån som förknippas med att någon i sin tjänsteutövning skall handla på visst sätt, t ex att viss prestation skall utgå från den anställdes sida. Det spelar då ingen roll om kommunen lider någon skada eller inte. Det behöver heller inte bevisas att man faktiskt har påverkats eller skulle bli påverkad av ett erbjudande. Det räcker med att man objektivt skulle kunna tänkas bli påverkad av förmånen!

Avgörande för hur en förmån skall betraktas är som regel förmånens värde sett ur mottagarsynpunkt. Några beloppsgränser för vad som kan anses vara en otillåten muta eller en godkänd förmån finns alltså inte. Otillbörlighet i det konkreta fallet föreligger, då förmånen är så attraktiv att den kan antas påverka mottagaren och därmed hans/hennes handlande i tjänsten. För att vara acceptabel skall förmånen utgöra ett naturligt led i mottagarens tjänsteutövning eller vara uttryck för allmänt godtagbara umgängesformer.

Exempel på godtagbara (*tillbörliga*) förmåner är:

- presentartiklar som inte är av exklusiv natur (*mindre varuprov och prydnadsföremål*)
- enstaka inte alltför påkostade representationsmåltider (*arbetsmåltider av vardaglig karaktär*)
- julgåvor samt *uppvaktningar vid födelsedagar och sjukdom inom måttliga gränser*

Situationer där påverkan ofta bedöms otillbörlig

För anställda, förtroendevalda och uppdragstagare inom Svedala kommun gäller följande moraliska/etiska syn:

Allmänhetens förtroende är utgångspunkten för alla företrädare för Svedala kommun. I alla sammanhang skall iaktas ett sådant förhållningssätt att det inte kan förekomma risk för att företrädare för kommunen gör sig skyldig till mutbrott.

Beträffande personer som berörs av *myndighetsutövning* är alla förmåner att anse som otillbörliga såvida det inte är fråga om rena bagateller.

Nedan följer några situationer där påverkan ofta anses otillbörlig och det gäller att vara särskilt försiktig. Observera att detta endast är en exemplifiering på situationer där korruptionsbrott kan bli aktuella och inte någon uttömmande lista.

Personlig vänskap

Särskild försiktighet bör iaktas vid personlig vänskap. Redan vänskapen i sig kan påverka tjänsteutövningen. Sådana förmåner som parterna i transaktioner personligen brukar bekosta och ge varandra, betraktas som en vänskapsgåva och är ingen muta. De grundläggande kraven på saklighet och opartiskhet skall alltid beaktas. I beslutssituationer skall även jävsfrågan uppmärksammas i en sådan relation.

Kontanter

Förmåner i form av kontanter får inte tas emot.

Måltider

Enstaka, inte alltför påkostade måltider i anknytning till arbetet (exempelvis affärsförhandling) är tillåtet. Måltiden får dock inte vara det primära syftet med sammankomsten. Måltiden eller annan form av representation bör uttrycka en i detta sammanhang sedvanlig gästfrihet, till exempel i form av värdskap vid inledande av affärsförhandlingar, under sådana eller som en avslutning vid förhandlingarna. *Under pågående upphandling ska man alltid vara restriktiv med att låta sig utsättas för påverkan från tilltänkt leverantör t ex genom att bli bjuden på måltider m m.* Försiktighet bör iaktas vid ofta återkommande representation mot en och samma person eller grupp av personer. Är make/maka/sambo medbjuden ökar risken för att förmånen skall anses otillbörlig.

Exempel: Två tullassistenter lät sig bjudas på mat och öl av stewarden på en färja. De fick även handla obeskattade varor. Tullassistenterna dömdes för mutbrott och stewarden för bestickning.

Studieresa, kurs och konferens

Studieresor, kurser och konferenser bör betalas av arbetsgivaren. Enligt lagförarbetena kan det mera sällan anses tillbörligt att en anställd i offentlig sektor bjuds på en studieresa som omfattar mer än en dag. För att vara tillbörlig måste en sådan resa vara seriöst upplagd och ovidkommande nöjesarrangemang får i princip inte förekomma. Inbjudan skall vara riktad till arbetsgivaren och denne har att välja ut de personer som deltar.

Exempel: Ett byggföretag hade som tradition att regelbundet bjuda kommunaltjänstemän på båtresa till Helsingfors för att ”förkorta beslutsvägarna”. Resorna var huvudsakligen nöjesresor även om vissa studiemoment förekom. Representanter för byggföretaget dömdes för bestickning och kommunaltjänstemännen dömdes för mutbrott.

Julgåvor och gåvor i samband med högtidsdagar

Julgåvor och gåvor i samband med högtidsdagar bör normalt kunna accepteras. Dock bör värdet understiga en procent av aktuellt prisbasbelopp (f n ett värde under 410 kr) vad gäller julgåvor och maximalt 3 % av aktuellt prisbasbelopp (f n ett värde under 1230 kr) för gåvor vid högtidsdagar. Observera att beloppsgränser inte är absoluta och att en gåva därmed kan vara att anse som otillbörlig även om värdet är ringa. Särskilt viktigt är att gåvan inte förknippas med viss prestation.

Exempel: En tjänsteman på Naturvårdsverket fick en flaska whisky och en flaska konjak i 50-årspresent av ett företag som tillverkade kemiska bekämpningsmedel. Gåvan ansågs otillbörlig och tjänstemannen dömdes för mutbrott.

Exempel: Ett kommunalråd uppvaktades på sin 60-årsdag med ett presentkort på 1000 kr av ett i kommunen verksamt privat byggföretag. Kommunalrådet dömdes för mutbrott och direktören för byggföretaget dömdes för bestickning.

Gåvor och testamentsförordnanden i samband med vård

Beträffande erbjudanden om gåvor, ersättningar eller andra förmåner från vårdtagare eller anhöriga till vårdtagare hänvisas till en av Socialstyrelsen framtagen broschyr ”Om gåvor och testamenten”.

Generellt gäller följande beträffande gåvor i samband med vård. Det är alltid otillbörligt att ta emot något som kan framkalla tacksamhetsskuld. Särskilt inom äldreården och hälso- och sjukården är det viktigt att de äldre/patienterna inte får intryck av att det krävs gåvor till personalen för att få den vård man är berättigad till. Det får inte bli så att äldre människor drar sig för att söka hjälp av rädsla för att bli utnyttjade. Personalen bör under inga förhållanden ta emot penninggåvor även om det rör sig om små belopp. Gåvor med realiserbart ekonomiskt värde t ex smycken, prydnadsföremål, konstverk och liknande är inte heller tillåtet att ta emot annat än om värdet är ringa. Drickspengar får inte förekomma. Om en arbetstagare inom äldreården eller hälso- och sjukården får vetskap om att någon pensionär eller patient avser att testamentera egendom till arbetstagaren, åligger det vederbörande att klargöra för testator att han/hon inte kan ta emot någon gåva eller förmån över huvud taget.

Exempel: En hemsamarit tjänstgjorde hos ett äldre par och fick veta att hon satts in som testamentstagare till halva kvarlåtenskapen. Eftersom hon var medveten om att hon fanns med i testamentet och var närvarande när testamentet skrevs på, dömdes hemsamariten för mutbrott och hennes del i testamentet förverkades.

Tjänster

En muta kan även bestå i sidoleveranser av varor och tjänster från huvudmannens leverantör eller att få en tjänst utförd, t ex reparation av bil eller hus.

Exempel: En byggnadsinspektör dömdes för mutbrott efter att ha fått arbeten utförda på sin privata fastighet av ett byggföretag som var engagerat i kommunala projekt där inspektören var kontrollant.

Rabatter och lån

Som anställd eller förtroendevald i Svedala kommun ska man inte ta emot rabatter, följderbjudanden eller lån som inte riktar sig till samtliga anställda i kommunen. Rabatter inom ramen för en personalförening kan dock inte betraktas som otillbörliga, så länge samtliga anställda i kommunen har möjlighet att delta i föreningen.

Exempel: Ett företag erbjöd arbetstagare som beställde varor för mer än ett visst belopp för sin arbetsgivares räkning en freestyle som var värd 298 kr. Företagets representanter dömdes för bestickning.

Övriga erbjudanden, bonuspoäng m m

Det kan förekomma att anställda eller förtroendevalda i kommunen får erbjudanden i tjänsten om att fritt eller till subventionerat pris delta i olika evenemang på fritiden. Det kan vara fråga om att resa, att låna en bil/sportstuga/segelbåt eller om aktiviteter som t e x golftävlingar. Vid sådana erbjudanden ska stor restriktivitet gälla.

Olika slags bonuserbjudanden såsom flygbonuspoäng för tjänsteresor och liknande skall endast användas i tjänsten.

Kan ett erbjudande någon gång accepteras?

Om en anställd eller förtroendevald erbjuds något av en utomstående kan följande kontrollfrågor* vara till ledning för att ta ställning till om det är otillåtet att acceptera erbjudandet. *Vid minsta tveksamhet är det alltid bättre att tacka nej till erbjudandet. En gåva som du avstått behöver du aldrig ångra!*

- Är detta en förmån och varför erbjuds den mig?
- Finns det en koppling mellan förmånen och min tjänsteutövning?
- Hur är förmånen beskaffad och vad är den värd?
- Vilket inflytande har jag på min arbetsgivares relation med den som erbjuder förmånen?

Rutiner då korruptionsbrott misstänks eller upptäcks

Den som har frågor vad som är en otillbörlig förmån eller gåva eller har fått ett erbjudande av någon utomstående bör ta upp detta med sin närmaste chef, som därefter kan föreslå åtgärder. Om tveksamhet råder, kontakta personalenheten. Om förmånen bedöms som otillbörlig *kommer arbetsrättsliga åtgärder att vidtas och* eventuell polisanmälan göras.

Information om och uppföljning av mutpolicyn

Alla anställda inom Svedala kommun ska ta del av denna policy mot mutor, lämpligen via samverkanssystemets arbetsplatsträffar. Policyn ska också finnas tillgänglig på kommunens intranät för alla anställda och förtroendevalda att ta del av.

Uppföljning av att policyn efterlevs sker genom att kommunens chefer årligen rapporterar till kommunledningsgruppen hur informationen om mutpolicyn har nått de anställda och de externa aktörer man haft kontakt med. Cheferna ska också informera kommunledningsgruppen om vilka åtgärder som vidtagits då situationer med mutor eller bestickning uppkommit i verksamheten.

Källa: Om mutor och jäv – en vägledning för offentligt anställda. Skrift framtagen av Sveriges kommuner och landsting tillsammans med Finansdepartementet